

PROGRAMÖVERSIKT

Datorprogram är en serie instruktioner som styr en dator, och beskriver de operationer som datorn ska utföra då programmet körs. Ett datorprogram kan utföra en liten specifik uppgift, som att hålla rätt temperatur i ett kylskåp, eller bilda en omfattande helhet, t ex vara en ordbehandlare eller en webbläsare. Synonyma ord till datorprogram är mjukvara och programvara.

Hårdvara och mjukvara

Det vi ser på bilderna till höger är exempel på IT-världens **hårdvara**. Ibland är den uppdelad på flera separata enheter som på en desktop med centralenhet, bildskärm, tangentbord och mus. Idag är det vanligt att hårdvaran är sammanfogad i samma skal som i en notebook, surfplatta eller smartphone.

Mjukvaran är instruktioner till hårdvaran som gör det möjligt att använda datorn till att skriva, rita, räkna, surfa, spela, kommunicera osv. Datorprogram eller **programvara** anpassad för olika uppgifter.

Användargränssnittet som du ser på bildskärmen gör det begripligt för dig hur maskinen kan manövreras. Ofta använder du verktygen **mus** och **tangentbord**, i vissa fall styr du med din röst, penna eller ett finger.

Program och dokument

Programvaror är konstruerade av programmerare. **Dokument** skapas av oss som använder datorn. Ibland används begreppet dokument för alla typer av information som vi kan skapa med datorns hjälp, skrivelser, kalkyler, bilder, ljud, video mm.

Program och dokument sparas i datorns minne i form av **filer**. Varje dokument blir en unik fil med namn och filtyp. Filerna sorteras i **mappar** för att man skall få bättre överblick.

Filerna sparas på datorns **hårddisk**. Om man vill flytta dokumentfiler till en annan dator eller säkerhetskopiera dem kan man använda en **USB-disk** eller bränna dem på **CD** eller **DVD**. Programfiler får aldrig flyttas eller ändras, då slutar de att fungera.

Systemprogram och tillämpningsprogram

Operativsystemet (BIOS) är en samling systemprogram som kopplar samman hårdvaran med mjukvaran. De aktiveras automatiskt när man startar datorn. BIOS ser till att datorns **processor (CPU)** ständigt kommunicerar med de olika maskinvarorna i systemet och utför instruktionerna i tillämpningsprogrammen som används.

Systemprogrammen behöver sällan användaren bry sig om. Vid installation av en ny hårdvara, t ex en skrivare, behöver visserligen nya **drivrutiner** installeras i datorn men normalt hittar BIOS dem på Internet när datorn är uppkopplad och sköter installationen automatiskt.

Tillämpningsprogram väljs av oss som arbetar med datorn beroende på vilka uppgifter vi vill få hjälp att utföra. När vi skall skriva text väljer vi ett **ordbehandlingsprogram**, när vi vill söka på Internet en **webbläsare**, när vi vill redigera en bild ett **bildbehandlingsprogram** osv. En del enklare tillämpningsprogram finns med i Windows, andra kan vi installera kostnadsfritt från Internet, en del kan vi låna från Internet i form av s k **molntjänster** när vi behöver, medan mer avancerade tillämpningsprogram kan kosta en hel del pengar.

Tillämpningsprogram som du normalt behöver

Programtyp	Programnamn	Användning
Webbläsare (browser)	Internet Explorer, Firefox, Opera, Google Chrome	Används för att hämta information från Internet och koppla upp sig mot olika molntjänster. Installeras från Internet och är gratis.
PDF-läsare	Adobe Reader	PDF –dokument (Portable Document Format) är vanliga på Internet, t ex i form av blanketter, faktatexter och tidningar. Används när ägaren inte vill att någon skall kunna ändra i dokumentet. Installeras från Internet och är gratis.
E-postklienter	Windows Live Mail, Pegasus, Thunderbird, Eudora	Om man inte är nöjd med webbklienterna till e-posten kan man ladda ned en klient i datorn som kan hantera alla konton man har. Den liknar mer ett riktigt program och är stabilare. Nackdelar är att det finns i din dator som du kanske inte har med dig alltid och att det kan bli väldigt mycket spam om man tar in från många konton. Installeras från Internet och är normalt gratis.
Office-paket I office-paketen ingår program för kontorsbruk. Eftersom programmen är konstruerade med stor flexibilitet kan man använda dem till mycket annat än normalt kontorsarbete	Microsoft Office (2007), 2010 2013 på väg	I den enklaste versionen ingår Ordbehandling, Kalkyl, Presentation och Onenote som är en digital anteckningsbok.. Microsoft Office kostar pengar att använda . I dyrare paket ingår program som Outlook (kommunikation), Publisher (trycksaksproduktion) och Access (databaser).
	Microsoft Office 365	Är Microsofts molntjänst för alla officeprogram. Allt du normalt har i datorn på kontoret, program, dokument, e-post osv, finns lagrat i molnet och är tillgängligt från vilken dator som helst som når Internet. Betaltjänst.
	Microsoft Works	Innehåller de vanligaste kontorsprogrammen i en enklare form. Finns ibland installerat som bonusprogram i nya datorer. Liten användning. Programmet nedan är ett bättre gratisalternativ.
	Oracle Open Office 3.3.0 övertas av Apache Open Office 3.4.0 ännu ej på svenska	De vanligaste officeprogrammen med det gamla välbekanta användargränssnittet från MS Office 2003. Får installeras kostnadsfritt från Internet. Fungerar lika bra som Microsoft Office 2003 för normalanvändaren.
	Windows Wordpad	Enkel ordbehandlare som ingår i Windows. Fungerar bra för rena textdokument men klarar inte layoutarbete.
Bildbehandling	Photoshop Elements. Paint.Net. Picasa 3, Windows Paint	I nödfall klarar man sig med Paint som följer med Windows men ofta behöver man något mer avancerat för att fixa sina foton. Vill man betala en tusenlapp finns det många bra program att välja mellan. Man kan även installera gratisprogram från Internet . Exempel på översatta till svenska är PaintNet, Picasa 3 och PhotoFiltre
Multimedia	Windows media player, Adobe Flash Player	Program för uppspelning av ljud och video. MediaPlayer följer med Windows och klarar det mesta. Adobe Flash Player behövs ofta för att visa multimedia i webbläsaren.
Antivirusprogram	Norton, F-secure, Panda, Avast, AVG, Microsoft Security Essentials	Analyserar om inkommande data är skadlig programkod och förhindrar att den installeras i datorn. Många tillverkare har gratisversioner att hämta från Internet som de tre sista exemplen i listan. Man skall aldrig installera fler än ett antivirusprogram.
	Brandvägg	En brandvägg analyserar inkommande och utgående trafik och blockerar obehöriga IP-paket. Den som följer med Windows är normalt tillräcklig. Vissa antivirusprogram tar över kontrollen av brandväggen.

Starta program

I Windows 7 kan man starta program från ikoner på skrivbordet genom att dubbelklicka eller markera och trycka Enter. Om man inte har programikoner på skrivbordet klickar man på startknappen . Där finns flera sätt att hitta det program man vill starta.

Klicka på pilen vid ett program för att se senast använda dokument eller för program som inte hanterar dokument, startalternativ.

Länkar till program som ofta används sparas i listan

En del programlänkar ligger i mappar

För att lista alla program kan man klicka här

När man vet programlänkens namn kan man börja skriva i sökfältet och få fram programnamn överst i listan.

Senast använda

- explorer.jpg
- Redigeramenyn.jpg
- Spara som.jpg
- Arkivmenyn.jpg

Aktiviteter

- Starta InPrivate-surfning
- Öppna ny flik

Windows Live Movie Maker

Windows Live Photo Gallery

Windows Media Center

Windows Media Player

Windows Update

Jasc Software

Microsoft Office

Microsoft Office Home and Student

- Microsoft Excel 2010
- Microsoft OneNote 2010
- Microsoft PowerPoint 2010
- Microsoft Word 2010

Program (3)

- Kalkylatorn
- Kalkylbladet i Microsoft Works
- Kalendern i Microsoft Works

Kontrollpanelen (18)

- Kalibrera bildskärmsfärg
- Kalibrera skärmen för sönn eller tv

Visa fler resultat

Kal

Associerade dokument

När man sparar ett dokument blir det associerat med det program som det skapades med. Det får en koppling till programmet som gör det möjligt att öppna både programmet och dokumentet samtidigt genom att dubbelklicka på dokumentfilen. Normalt är detta inget man behöver tänka på men man bör veta att vissa dokument går att öppna från flera olika program.

Om man får ett dokument som inte öppnas när man dubbelklickar på filen kan det vara associerat till ett program som saknas i din dator. Prova då att öppna det med ett program som du tror kan fungera genom att starta programmet först och sedan försöka öppna dokumentet med programmets funktion för öppna.

När man installerar nya program i datorn kan vissa, (främst gratisprogram), vara inställda så de tar över associationen till vissa filtyper. Installeras ett nytt bildbehandlingsprogram kan det ta över alla bildfiler och det kanske inte var vad man önskade.